DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.8(181).28
УДК: 355.541.26-621.396.24

Марков О. В.,
кандидат технічних наук, доцент,
заступник начальника кафедри вогневої підготовки
Національної академії Національної гвардії України, м. Харків
https://orcid.org/0000-0002-0481-0604
Євсеєв В. О.,
кандидат військових наук, доцент,
начальник центру перепідготовки та підвищення кваліфікації
Національної академії Національної гвардії України, м. Харків,
https://orcid.org/0000-0002-0164-2991
Муленко О. О.,
викладач кафедри ракетно-артилерійського озброєння
Національної академії Національної гвардії України, м. Харків
https://orcid.org/0000-0002-6033-7225
Коваленко В. Л.,
старший викладач кафедри тактико- спеціальної підготовки
Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кропивницький
https://orcid.org/0009-0000-0087-9615
Каплюк Д. Д.,
викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту
Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, м. Київ
https://orcid.org/0009-0004-1187-1511
Доля С. В.,
викладач кафедри вогневої підготовки факультету службово-бойової діяльності
НГУ Київського інституту Національної гвардії України, м. Київ
https://orcid.org/0009-0009-9630-9216

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНСТРУКТОРІВ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ АКЦЕНТОВАНИМ ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Відповідно до результатів моніторингу спеціалізованих Інтернет-ресурсів (аналізу науково-методичної та довідкової) літератури встановлено, що теоретичних та емпіричних досліджень, які комплексно розкривають особливості організації системи підготовки інструкторів з вогневої підготовки із акцентованим розвитком прикладних рухових дій зустрічаються рідко. В процесі дослідно-аналітичної роботи були використані наступні методи (на теоретичному рівні): аксіоматичні, ідеалізації, інструментальні, історичні і логічні, сходження від конкретного, формалізації, а також досвід організації системи вогневої та спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців різних категорій інституцій сектору безпеки і оборони України.

В результаті дослідження членами науково-дослідної групи розроблено експериментальні організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх інструкторів з вогневої підготовки до професійної діяльності із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки. Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають проведення апробації запропонованих нами організаційно-педагогічних умов (на прикладі майбутніх інструкторів з вогневої підготовки, представників військових частин Національної гвардії України).

Ключові слова: *біомеханіка, військовослужбовці, вогнева підготовка, готовність, засоби фізичної підготовки, інструктори, навчання, практична стрільба, спеціальна фізична підготовка, тактильна чутливість, фізичні якості*

Markov Oleksandr, Yevseiev Vadym, Mulenko Oleksii, Kovalenko Viktor, Kapliuk Dmytro, Dolia Serhii. Formation of the readiness of future Fire Training Instructors for Professional activity with an emphasis on the use of Special Physical Training tools. *Empirically, it was established that during the performance of official duties, in particular, during practical classes (training), fire training instructors are in "zones" of significant psychophysical stress, which in the case of low (unsatisfactory) individual physical and special physical readiness can slow down, and in some cases even to level the process of formation of practical shooting skills from various types of small arms (automatic) weapons among military personnel of various categories who are studying. This, in turn, actualizes the need for a suitable professional development program for future fire training instructors, which, in addition to specific theoretical knowledge and practical skills (according to the military accounting specialty), provides for the use of special physical training.*

According to the results of the monitoring of specialized Internet resources (analysis of scientific-methodical and reference) literature, it was established that theoretical and empirical studies that comprehensively reveal the peculiarities of the organization of the training system of fire training instructors with an emphasis on the development of applied motor actions are rare. In the process of research and analytical work, the following methods were used (at the theoretical level): axiomatic, idealization, instrumental, historical and logical, descent from the concrete, formalization, as well as the experience of organizing

the system of fire and special physical training of servicemen of various categories of institutions of the security and defense sector of Ukraine.

As a result of the research, the members of the research group developed experimental organizational and pedagogical conditions for the formation of the readiness of future fire training instructors for professional activity with an emphasis on the use of special physical training tools. Prospects for further research in the chosen direction of scientific intelligence provide for the testing of the organizational and pedagogical conditions proposed by us (on the example of future instructors in fire training, representatives of military units of the National Guard of Ukraine).

Keywords: *biomechanics, military personnel, fire training, readiness, means of physical training, instructors, training, practical shooting, special physical training, tactile sensitivity, physical qualities*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Виклики сьогодення потребують від військовослужбовців Сил безпеки і оборони України високої професійної підготовленості. У свою чергу, підготовка (перепідготовка) військових фахівців для потреб інституцій сектору безпеки і оборони України здійснюється у: вищих військових навчальних закладах; закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та навчальних центрах.

Необхідно виділити, що домінуючу роль у професійній (індивідуальній) підготовці представників інституцій сектору безпеки і оборони України (СБОУ) відіграють інструктори (з відповідних напрямків військово-облікових спеціальностей). Відповідно до низки відомчих нормативно-правових документів Збройних сил України, Національної гвардії України, служби безпеки України, тощо – основними предметами бойової підготовки є: вогнева, тактична, домедична та фізична (спеціальна фізична) підготовка.

Імплементація стандартів НАТО в систему професійної підготовки представників інституцій СБОУ передбачає внесення відповідних змін у систему підготовки викладачів та інструкторів, що у майбутньому сприятиме більш компетентнісному підходу до вирішення завдань з підготовки кадрів для потреб Сил безпеки і оборони України (СБОУ).

Необхідно підкреслити, що поява сучасної та високоточної зброї, зокрема – новітніх зразків стрілецької зброї диктує нові вимоги, щодо підготовки висококваліфікованих кадрів для потреб СБОУ. В окреслених обставинах актуальності набирає підготовка інструкторів з вогневої підготовки, адже саме інструктори на сьогодні є ключовою ланкою передачі бойового досвіду (теоретичних знань та практичних умінь) у відповідності до вимог та реалій сучасного загальновійськового бою.

Важливим є й той факт, що під час виконання посадових обов'язків, зокрема – під час практичних занять (тренінгів), інструктори з вогневої підготовки перебувають в «зонах» значного психофізичного навантаження, що при низькій (незадовільній) індивідуальній фізичній та спеціальній фізичній підготовленості може сповільнювати, а у окремих випадках навіть нівелювати процес формування практичних навичок стрільби із різних зразків стрілецької (автоматичної) зброї у військовослужбовців різних категорій, які навчаються. Це у свою чергу актуалізує потребу у розроблені відповідної програми професійного становлення майбутніх інструкторів з вогневої підготовки, яка крім специфічних теоретичних знань та практичних навичок (відповідно до військово-облікової спеціальності) передбачає використання засобів спеціальної фізичної підготовки.

Сформовані стійкі навички застосування сучасної стрілецької зброї військовослужбовцями різних категорій інституцій СБОУ в умовах значного психофізичного навантаження (екстремальних умовах) у майбутньому забезпечить перевагу над супротивником під час вогневих контактів, що у цілому сприятиме перемозі СБОУ над «російськими загарбниками» та іншими агресорами.

Теоретичне дослідження організовано відповідно до плану ініціативного наукового проєкту «Weapon Instructor, 2022-2025» за участю військових фахівців вогневої та спеціальної фізичної підготовки: Київського інституту Національної гвардії України; Національної академії Національної гвардії України; Донецького державного університету внутрішніх справ; Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (перший етап) зосередив нашу увагу на наукових працях учених: О. Гусака [1], В. Кирпенка [4], С. Марченков [9], Ю. Самсонова, Н. Партико, К. Дяченка, М. Курилова, Б. Кушнарьова, А. Хоменко [13] та інших фахівців (А. Бухуна, Я. Павлова, О. Пришви, Г. Самсонової, В. Шемчука) – у яких висвітлені актуальні питання організації системи професійної освіти військовослужбовців різних категорій інституцій СБОУ.

Не менш цікавими, виконаними на високому науково-методичному рівні є напрацювання: О. Хацаюка, П. Пістряка, О. Літвінова, Г. Самсонової, О. Абдрахімова [17], Р. Кізяна, О. Хацаюка, О. Бірюкова [5], Ю. Самсонова, О. Хацаюка, О. Літвінова, В. Вяскова, О. Смагіна, С. Шабатури [14] та інших учених і практиків (І. Бірюкова, М. Боровика, А. Ніконенка, В. Тимофєєва, Ю. Черніченка), у яких розкриваються актуальні питання формування готовності представників досліджуваної категорії до застосування вогнепальної зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

В процесі подальшого моніторингу науково-методичної та спеціальної літератури увагу членів НДГ привернули наукові праці: Ю. Самсонова, О. Маркова, О. Забули, О. Хацаюка, Є. Гарбара [15], Р. Любчича, О. Хацаюка, С. Гарбуза, А. Бутенка, Д. Каплюка, А. Литвиненка [7], O. Khatsaiuk, M. Medvid, B. Maksymchuk, O. Kurok, P. Dziuba [3] та інших фахівців (Р. Анацького, Д. Грищенка, Г. Сухоради, А. Турчинова, Ю. Фіногенова) – у яких визначаються ефективні засоби фізичної та спеціальної фізичної підготовки, які забезпечують готовність військовослужбовців інституцій СБОУ до виконання завдань за призначенням.

Окремої уваги заслуговують напрацювання: В. Швеця, Ю. Павлової, І. Боднар [19], Ф. Попова, О. Марченка [11], О. Півненко [12], Р. Устіловського, В. Кривича, Р. Анацького, Л. Томіч, Д. Каплюка [16] та інших учених і практиків (А. Бірука, Р. Кізяна, Б. Кушнарьова, О. Кириченка, В. Михайличенка, А. Пиріжка, Г. Самсонової, Ю. Самсонова, О. Хацаюка), у яких розкриваються особливості організації системи підготовки інструкторів з відповідної військово-облікової спеціальності.

Цікавими за своїм змістом та сутнісними характеристиками є наукові праці: О. Діденка [2], В. Шемчука, Б. Кіндзера, Д. Скальскі, Т. Людовик, Б. Лукіна [18], І. Ковальова, Є. Говоського, А. Пашуби, В. Самойленка, В. Толокнєєва [6], Р. Любчича [8], M. Medvid, O. Khatsaiuk, K. Sydorchenko, S. Vorok, A. Kernas, M. Borovyk [10] та інших фахівців (Н. Вербина, Є. Денисенка, К. Березяк, О. Петрачкова, К. Пронтенка, В. Шемчука) у яких визначаються актуальні методики (технології), педагогічні моделі (організаційно-педагогічні умови), що забезпечують формування готовності військовослужбовців різних категорії до виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової діяльності.

В результаті аналізу науково-методичної та спеціальної літератури членами НДГ встановлено, що фундаментальних досліджень, які комплексно розкривають особливості організації системи підготовки інструкторів з вогневої підготовки (із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки) зустрічаються рідко. Необхідно підкреслити, що окремі наукові концепції перелічених вище учених і практиків (у розрізі майбутнього емпіричного дослідження) на сьогодні є застарілими, і не враховують досвід бойових дій представників Сил оборони і безпеки України.

Мета статті. Головною метою дослідження є розроблення організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх інструкторів з вогневої підготовки до професійної діяльності із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки (на прикладі військовослужбовців Національної гвардії України, які навчаються на курсах інструкторів з вогневої підготовки).

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні завдання:

7) провести аналіз науково-методичної літератури у напрямі організації системи професійної освіти військовослужбовців різних категорій інституцій СБОУ;

8) здійснити моніторинг спеціалізованих Інтернет-ресурсів (аналіз науково-методичної і довідкової літератури) у напрямі формування готовності представників досліджуваної категорії до застосування вогнепальної зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності;

9) визначити ефективні засоби фізичної та спеціальної фізичної підготовки, які забезпечують готовність військовослужбовців інституцій СБОУ до виконання завдань за призначенням;

10) здійснити аналіз спеціальної та довідкової літератури у напрямі всебічної підготовки інструкторів з відповідної військово-облікової спеціальності;

11) проаналізувати сучасні методики (технології), педагогічні моделі (організаційно-педагогічні умови), які забезпечують формування готовності представників досліджуваної категорії до професійної діяльності.

Методи дослідження: аксіоматичні, ідеалізації, інструментальні, історичні і логічні, сходження від конкретного, формалізації, тощо. Крім цього, в процесі дослідно-аналітичної роботи членами науково-дослідної групи (НДГ) використано досвід організації системи вогневої та спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців різних категорій інституцій СБОУ.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою якісного відпрацювання поставлених перед нами завдань (другий блок теоретичного дослідження) в межах наукового проєкту «Weapon Instructor, 2022-2025» на початку дослідження було створено науково-дослідну групу із чітким розподілом функцій та повноважень, у складі:

Ю. Самсонов О. Хацаюк (ідея, загальне керівництво науковим проєктом, методологія, затвердження робочої гіпотези);

О. Марков, В. Євсеєв (адміністрування, затвердження робочих матеріалів, результатів анкетування);

О. Муленко, В. Коваленко (аналітика, науково-методичне забезпечення, обробка статистичних даних);

Д. Каплюк (концептуалізація, фінансування, дослідження, програмне забезпечення);

С. Доля (систематизація експериментальних даних, дослідження, математична статистика, інструментальне забезпечення).

Упродовж другого етапу членами НДГ визначені сутнісні характеристики, а також критерії (рівні) сформованості готовності майбутніх інструкторів з вогневої підготовки до професійної діяльності. Крім цього на підставі аналізу низки наукових праць (Ю. Самсонов, Н. Партико, К. Дяченко, М. Курилов, Б. Кушнарьов, А. Хоменко [13], Ю. Самсонов, О. Марков, О. Забула (та інш.) [15], O. Khatsaiuk, M. Medvid, B. Maksymchuk, O. Kurok, P. Dziuba (та інш.) [3], В. Шемчук, Б. Кіндзер, Д. Скальскі, Т. Людовик, Б. Лукін [18], M. Medvid, O. Khatsaiuk, K. Sydorchenko, S. Vorok (та інш.) [10]), членами НДГ встановлено, що ефективність опанування представниками досліджуваної категорії відповідною військово-обліковою спеціальністю (ВОС) напряму залежить від сформованого рівня фізичної та спеціальної фізичної підготовленості.

Необхідно підкреслити, що такі показники індивідуальної фізичної підготовленості військовослужбовців як: сила окремих біоланок (в Н); спеціальна силова витривалість; тактильна чутливість; швидкісно-силові якості м'язів; гнучкість; рівновага (координація, вестибулярна стійкість) тощо, безпосередньо впливають на формування необхідних професійних компетентностей та прикладних рухових навичок необхідних для здійснення влучних пострілів із автоматичної стрілецької зброї. Важливими в процесі професійного становлення майбутніх інструкторів з вогневої підготовки є показники підсистеми біомеханічного контролю, а саме: вектор сили натиснення на спусковий гачок; плавність спуску (поступовість нарощування сили натиску на спусковий гачок); момент сил та моменти коливань в безопорній фазі відносно різноманітних осей; моменти інерції; кутова швидкість загального центру маси тіла, окремих біоланок (в град./сек); кількість пострілів (влучних) за одиницю часу; темп та швидкість стрільби; вектор та імпульс сили натиску на спусковий гачок; траєкторія руху загального центру маси та його окремих біоланок, тощо.

Цікавим є й той факт, що вміле, збалансоване та своєчасне використання сучасних технічних засобів навчання (спеціалізованого наукового інструментарію) в системі професійної (індивідуальної) підготовки представників досліджуваної категорії у майбутньому забезпечить підвищення достовірності даних (результатів), отриманих в процесі педагогічного експерименту, цим самим більш поглиблено та розширено буде досліджено та описано предмет і об'єкт майбутнього емпіричного дослідження.

В процесі подальшої дослідно-аналітичної роботи (третій етап) членами НДГ (із урахуванням результатів аналізу наукових праць: Ю. Самсонова, О. Хацаюка, О. Літвінова, В. Вяскова, О. Смагіна, С. Шабатури [14], Ф. Попова, О. Марченка [11], В. Шемчука, Б. Кіндзера, Д. Скальскі, Т. Людовик, Б. Лукіна [18], І. Ковальова, Є. Гоговського, А. Пашуби, В. Самойленка, В. Толокнєєва [6], Р. Любчича [8] та інших фахівців обраного напряму наукової розвідки) сформульовано гіпотезу, що формування професійних компетентностей, військово-прикладних рухових навичок, а також готовності майбутніх інструкторів з вогневої підготовки до професійної діяльності із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки – буде результативнішою за впровадження у їх всебічну підготовку наступних організаційно-педагогічних умов (див. табл. 1).

Передостанній блок теоретичного дослідження передбачає проведення педагогічного експерименту з метою перевірки запропонованих членами НДГ організаційно-педагогічних умов (див. табл. 1) за участю курсантів навчальних частин (центрів) інституцій сектору безпеки і оборони України, які навчаються за програмою підготовки інструкторів з вогневої підготовки.

Таблиця 1

Педагогічні умови формування готовності майбутніх інструкторів з вогневої підготовки до професійної діяльності із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки

Етапи майбутнього педагогічного експерименту	Описова (змістова) характеристика
І. Організаційно- діагностичний етап:	моніторинг основних показників рівня сформованості професійної компетентності майбутніх інструкторів з: 1) «вогневої підготовки» (визначення початкових рівнів: теоретичної, практичної, технічної та тактичної підготовленості); 2) «спеціальної фізичної підготовки» (визначення початкового рівня теоретичних знань та практичних навичок організації форм фізичної підготовки із військовослужбовцями різних категорій та вікових груп), а також споріднених дисциплін; моніторинг та впровадження у систему вогневої та спеціальної фізичної підготовки майбутніх інструкторів з вогневої підготовки сучасних технічних засобів навчання, а також тренажерного обладнання; визначення необхідних засобів фізичної та спеціальної фізичної підготовки, що забезпечують формування психофізичної готовності представників досліджуваної категорії до виконання завдань за призначенням, які передбачають застосування автоматичної стрілецької зброї; підбір та облаштування безпечних локацій (місць відпрацювання навчальних питань з вогневої підготовки) для практичного відпрацювання вправ передбачених курсом стрільб; організація медичного забезпечення навчально-тренувального (виховного) процесу (контрольних заходів) представників досліджуваної категорії; завчасна підготовка та обладнання місць укриття курсантів, викладачів (інструкторів), медичного персоналу у разі небезпеки (повітряної тривоги, тощо); формування базових теоретичних знань та практичних навичок організації: індивідуальної підготовки рядового складу та проведення практичних занять (тренінгів) із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки; формування базових теоретичних знань та практичних навичок необхідних для моделювання умов вогневих контактів на фоні значного психофізичного навантаження; формування теоретичних знань та практичних навичок складання схем (карток вогню) застосування сучасних зразків автоматичної зброї у різних видах загальновійськового бою; формування уміння самоконтролю за психофізичним станом під час організації практичних занять (тренінгів) з вогневої підготовки; інструктаж учасників навчально-тренувального процесу по заходам особистої та колективної безпеки на період навчальних стрільб (за умовами Курсу стрільб).
ІІ. Формуючий етап:	організація психолого-педагогічного супроводу навчально-тренувального (виховного) процесу під час практичних занять з вогневої підготовки, спеціальної фізичної підготовки (форм фізичної підготовки) відповідно до змістових модулів, які забезпечують формування готовності представників досліджуваної категорії до виконання завдань за призначенням, що передбачають застосування стрілецької автоматичної зброї; підтримання на високому рівні теоретичних знань, а саме знання: призначення та будови сучасної автоматичної стрілецької зброї; коригування основних помилок під час практичного відпрацювання майбутніми інструкторами навичок: вибору, підготовки та заняття вогневої позиції і рубежів розгортання бойових розрахунків озброєних сучасними зразками високоточної зброї; коригування методики фізичної та спеціальної фізичної підготовки (комплексів функціональної підготовленості); використання в системі професійної освіти з вогневої та спеціальної фізичної підготовки сучасних технічних засобів навчання (навчальних зразків автоматичної та високоточної зброї, тренажерів, відекомп'ютерних систем біомеханічного аналізу рухів, методик формування психологічної стійкості військовослужбовців до впливу

	несприятливих факторів службово-бойової діяльності); утримання місць відпрацювання навчальних питань з вогневої, фізичної та спеціальної фізичної підготовки (місць проведення попутного фізичного тренування) в готовності до їх використання у різний стан доби, пору року, погодних умовах тощо; готовність медперсоналу до організації навчальних стрільб та тренінгів зі спеціальної фізичної підготовки (комплексних практичних занять); утримання в справному стані місць укриття учасників навчально-виховного процесу у разі небезпеки (повітряної тривоги, тощо); постійний моніторинг та коригування індивідуальних методик самоконтролю за психофізичним станом тих, хто навчається курсантів; контроль зі сторони посадових осіб за дотриманням заходів особистої та колективної безпеки учасників навчально-виховного процесу на період навчальних стрільб (практичного відпрацювання вправ передбачених курсом стрільб із попутним фізичним тренуванням (додатковим фізичним навантаженням)); формування прикладних рухових навичок застосування сучасних зразків автоматичної стрілецької (високоточної) зброї у змодельованих умовах службово-бойової діяльності; доведення до «автоматизму» способів ведення вогню із різних положень; вивчення теоретичних положень, удосконалення практичних навичок ведення вогню з автоматичної стрілецької (високоточної) зброї у складі відділення (взводу) у різних видах загально-військового бою; моніторинг та коригування практичних навичок відпрацювання схем (карток вогню) відділення (взводу); коригування техніки виконання прикладних фізичних вправ (функціональних комплексів із засобами спеціальної фізичної підготовки); поточний контроль рівня сформованості професійної компетентності майбутніх інструкторів з: 1) «вогневої підготовки» (визначення наявних рівнів: теоретичної, практичної, технічної та тактичної підготовленості); 2) «спеціальної фізичної підготовки» (визначення наявного рівня теоретичних знань та практичних навичок організації форм фізичної підготовки із військовослужбовцями різних категорій та вікових груп), а також інших споріднених дисциплін циклу «бойової підготовки».
III. Константувальний етап:	підтримання у справному стані навчально-матеріальної бази з вогневої та спеціальної фізичної підготовки; формування та контроль готовності посадових осіб до забезпечення учасників навчально-тренувального (виховного) процесу безпечним укриттям та організації їх евакуації до безпечних локацій у разі небезпеки; перевірка ефективності заходів догляду за бойовими та навчальними зразками стрілецької (високоточної) зброї, а також ефективності дотримання заходів безпеки учасниками навчально-виховного процесу; перевірка ефективності впровадження у систему професійної освіти майбутніх офіцерів засобів фізичної та спеціальної фізичної підготовки; діагностика рівня сформованості психофізичної готовності представників досліджуваної категорії до виконання завдань за призначенням у змодельованих екстремальних умовах службово-бойової діяльності; контроль рівня сформованості професійної компетентності майбутніх інструкторів з: 1) «вогневої підготовки» (визначення наявних рівнів: теоретичної, практичної, технічної та тактичної підготовленості); 2) «спеціальної фізичної підготовки» (визначення наявного рівня теоретичних знань та практичних навичок організації форм фізичної підготовки із військовослужбовцями різних категорій та вікових груп), а також інших споріднених дисциплін циклу «бойової підготовки».

У свою чергу, організація педагогічного експерименту передбачає: отримання дозволу командування на внесення відповідних змін у діючі програми навчання; отримання згоди курсантів на обробку персональних даних та їх участь в педагогічному експерименті; проведення рівномірного розподілу учасників педагогічного експерименту на дві групи (контрольну та експериментальну); визначення незалежних та залежних змінних; визначення основних типів завдань; здійснення опису даних; встановлення збігів характеристик двох груп (контрольної та експериментальної); визначення розбіжностей характеристик двох груп (контрольної та експериментальної).

Таким чином, поставлені перед нами завдання на даному етапі теоретичного дослідження виконанні, а головну мету – досягнуто.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. В результаті дослідження членами науково-дослідної групи розроблено експериментальні організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх інструкторів з вогневої підготовки до професійної діяльності із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки.

Запропоновані нами експериментальні організаційно-педагогічні умови планується реалізувати упродовж

наступних етапів: організаційно-діагностичного; формуючого та константувального (із відповідним навчально-методичним забезпеченням). Членами науково-дослідної групи очікується, що реалізація кожного з етапів відповідно до плану ініціативного наукового проєкту «Weapon Instructor, 2022-2025» сприятиме формуванню професійних компетентностей у майбутніх інструкторів з вогневої підготовки. Це у свою чергу інтенсифікує та усучаснить систему вогневої підготовки військовослужбовців інституцій сектору безпеки і оборони України, що сприятиме якісному виконанню завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

Окремі результати теоретичного дослідження впровадженні у систему підготовки інструкторів (за різними військово-обліковими спеціальностями), які здійснюють навчання у навчальних частинах (центрах) Національної гвардії України. Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають проведення апробації запропонованих нами організаційно-педагогічних умов (на прикладі майбутніх інструкторів з вогневої підготовки, представників військових частин Національної гвардії України).

Література

1. Гусак О.Д. Формування психофізичної готовності військовослужбовців аеромобільних підрозділів до професійної діяльності у процесі фізичної підготовки: автореф. дис. … канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Хмельницький, 2012. 20 с.

2. Діденко О.В. Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх офіцерів: автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2003. 20 с.

3. Khatsaiuk, O., Medvid, M., Maksymchuk, B., Kurok, O., Dziuba, P., Tyurina, V., Chervonyi, P., Yevdokimova, O., Levko, M., Demchenko, I., Maliar, N., Maliar, E., & Maksymchuk, I. (2021). Preparing Future Officers for Performing Assigned Tasks through Special Physical Training. Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala, 13 (2), 457-475. https://doi.org/ 10.18662/rrem/13.2/431

4. Кирпенко В.М. Оптимізація спеціальної фізичної підготовки курсантів-льотчиків у період льотного навчання: автореф. дис. … канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02. Львів, 2014. 20 с.

5. Кізян Р.В., Хацаюк О.В., Бірюков О.І. Апробація організаційно-педагогічних умов формування навичок стрільби з автоматичної стрілецької зброї майбутніх офіцерів НГУ. *Науковий вісник КІНГУ*. 2023. № 2. С. 31-39. https://doi.org/10.59226/2786-6920.2.2023.31-39

6. Ковальов І.М., Говговський Є.В., Пашуба А.С., Самойленко В.М., Толокнєєв В.О. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до виконання завдань за призначенням у системі тактико-спеціальної підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 48 (2). С. 166-173. https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.32

7. Любчич Р.І., Хацаюк О.В., Гарбуз С.В., Бутенко А.Є., Каплюк Д.Д., Литвиненко А.І. Сучасні тренувальні комплекси фізичних та спеціальних вправ спрямованих на вирішення завдань професійної спрямованості майбутніх офіцерів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2023. № 8 (168). С. 88-95. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).17

8. Любчич Р.І. Експериментальна перевірка технології формування фізичної готовності майбутніх офіцерів НГУ до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2023. № 1 (159). С. 101-107. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.202-3.1(159).25

9. Марченков С.М. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. …канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2021. 23 с.

10. Medvid, M., Khatsaiuk, O., Sydorchenko, K., Vorok, S., Kernas, A., & Borovyk, M. (2024). Sports Pedagogy: Readiness of Cadets to Apply Physical Action in Different Conditions of Service Activity. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, *16*(2), 336-355. https://doi.org/ 10.18662/rem/1-6/2/860

11. Попов Ф.І., Марченко О.Г. Модель фізичної підготовки льотчиків-інструкторів. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України (тези VI Міжнар. наук.-практ. конф.)*. 2022. № 6. С. 262-264. https://dspace.univd.edu.ua/items/e8e8541b-80eb-40fa-9ae6-c930f13810e9

12. Професійний стандарт «Інструктор з фізичної підготовки і спорту (військова служба)» : *КНГУ*. 2023 (№ 288 від 21.04.2023, затверджено Командувач НГУ бригадний генерал О. Півненко). URL: https://register.nqa.gov.ua/profstandart/instruktor-z-fizicnoi-pidgotovki-i-sportu-vijskova-sluzba

13. Самсонов Ю., Партико Н., Дяченко К., Курилов М., Кушнарьов Б., Хоменко А. Результати дослідно-експериментальної перевірки педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів до бойового застосування ПТРК «ФАГОТ» із використанням засобів СФП. *Військова освіта*. 2021. № 32 (44). С. 136-142. http://dx.doi.org/10.33099/2617-1783/2021-44/231-247

14. Самсонов Ю.В., Хацаюк О.В., Літвінов О.В., Вясков В.М., Смагін О.І., Шабатура С.О. Змістово-функціональна модель формування військово-прикладних навичок стрільби з автоматичної стрілецької зброї майбутніх офіцерів НГУ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2023. № 11 (171). С. 162-168. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2023.11(171).33

15. Самсонов Ю.В., Марков О.В., Забула О.Є., Хацаюк О.В., Гарбар Є.О., Магмет Т.М., Задорожний К.А., Повар О.В. Апробація педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до застосування ПТРК «JAVELIN» із акцентованим використанням засобів СФП. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П.*

Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2023. № 3 (161). С. 136-141. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).32

16. Устіловський Р.В., Кривич В.В., Анацький Р.В., Томіч Л.М., Каплюк Д.Д., Гром Т.В., Мазур В.Й. Сутнісні характеристики формування готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту до професійної діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2024. № 4 (177). С. 176-182. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).36

17. Хацаюк О.В., Пістряк П.В., Літвінов О.В., Самсонова Г.С., Абдрахімов О.Ф. Коригування техніки стрільби з автоматичної зброї майбутніх офіцерів із використанням сучасних технічних засобів навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2023. № 62 (2). С. 174-180. https://doi.org/10.32782/2663- 6085/2023/62.2.34

18. Шемчук В.А., Кіндзер Б.М., Скальскі Д.В., Людовик Т.В., Лукін Б.П. Апробація педагогічної моделі формування готовності майбутніх офіцерів інституцій сектору безпеки і оборони України до виконання завдань за призначенням в умовах водного середовища. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 76 (3). С. 171-177. https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.32

19. Швець В.Л., Павлова Ю.О., Боднар І.Р. Фахова компетентність інструкторів фізичної підготовки і спорту органів внутрішніх справ. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2021. № 3 (31, т. 6). С. 366-373. https://doi.org/ 10.26693/jmbs06.03.366

References

1. Husak, O.D. (2012). Formuvannia psykhofizychnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtsiv aeromobilnykh pidrozdiliv do profesiinoi diialnosti u protsesi fizychnoi pidhotovky [Formation of psychophysical readiness of servicemen of airmobile units for professional activities in the process of physical training]. *avtoref. dys. ... nauk z fiz. vykhovannia i sportu* : 24.00.02., 20 p.

2. Didenko, O.V. (2003). Pedahohichni umovy profesiinoho samovdoskonalennia maibutnikh ofitseriv [Pedagogical conditions for professional self-improvement of future officers]. *avtoref. dys. … kand. ped. nauk*: 13.00.04., 20 p.

3. Khatsaiuk, O., Medvid, M., Maksymchuk, B., Kurok, O., Dziuba, P., Tyurina, V., Chervonyi, P., Yevdokimova, O., Levko, M., Demchenko, I., Maliar, N., Maliar, E., & Maksymchuk, I. (2021). Preparing Future Officers for Performing Assigned Tasks through Special Physical Training. Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala, 13 (2), 457-475. https://doi.org/ 10.18662/rrem/13.2/431

4. Kyrpenko, V.M. (2014). Optymizatsiia spetsialnoi fizychnoi pidhotovky kursantiv-lotchykiv u period lotnoho navchannia [Optimization of special physical training of cadet pilots during flight training]. *avtoref. dys. ... nauk z fiz. vykhovannia i sportu* : 24.00.02., 20 p.

5. Kizian, R.V., Khatsaiuk, O.V., Biriukov, O.I. (2023). Aprobatsiia orhanizatsiino-pedahohichnykh umov formuvannia navychok strilby z avtomatychnoi striletskoi zbroi maibutnikh ofitseriv NHU [Approbation of the organizational and pedagogical conditions for the formation of shooting skills with automatic small arms of future officers of NGU]. *Naukovyi visnyk KINHU*. K., № 2. P. 31-39. https://doi.org/10.59226/2786-6920.2.2023.31-39

6. Kovalov, I.M., Hohovskyi, Ye.V., Pashuba, A.S., Samoilenko, V.M., & Tolokhieiev, V.O. (2022). Pedahohichni umovy formuvannia hotovnosti maibutnikh ofitseriv-pravookhorontsiv do vykonannia zavdan za pryznachenniam u systemi taktyko-spetsialnoi pidhotovky [Pedagogical conditions for the formation of the readiness of future law enforcement officers to perform assigned tasks in the system of tactical and special training]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. Z., № 48 (2). P. 166-173. https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.32

7. Liubchych, R.I., Khatsaiuk, O.V., Harbuz, S.V., Butenko, A.Ie., Kapliuk, D.D., & Lytvynenko, A.I. (2023). Suchasni trenuvalni kompleksy fizychnykh ta spetsialnykh vprav spriamovanykh na vyrishennia zavdan profesiinoi spriamovanosti maibutnikh ofitseriv [Modern training complexes of physical and special exercises aimed at solving the tasks of professional orientation of future officers]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. K., № 8 (168). P. 88-95. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).17

8. Liubchych, R.I. (2023). Eksperymentalna perevirka tekhnolohii formuvannia fizychnoi hotovnosti maibutnikh ofitseriv NHU do sluzhbovo-boiovoi diialnosti v protsesi profesiinoi pidhotovky [Experimental verification of the technology of forming the physical readiness of future officers of NSU for service and combat activity in the process of professional training]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. K., № 1 (159). P. 101-107. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.202-3.1(159).25

9. Marchenkov, S.M. (2021). Formuvannia informatsiino-analitychnoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv u protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of informational and analytical competence of future officers in the process of professional training]. *avtoref. dys. … kand. ped. nauk*: 13.00.04., 22 p.

10. Medvid, M., Khatsaiuk, O., Sydorchenko, K., Vorok, S., Kernas, A., & Borovyk, M. (2024). Sports Pedagogy: Readiness of Cadets to Apply Physical Action in Different Conditions of Service Activity. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, *16*(2), 336-355. https://doi.org/ 10.18662/rem/1-6/2/860

11. Popov, F.I., Marchenkolu O.H. (2022). Model fizychnoi pidhotovky lotchykiv-instruktoriv [Model of physical training of instructor pilots]. *Suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku fizychnoi pidhotovky ta sportu Zbroinykh Syl Ukrainy, pravookhoronnykh orhaniv, riatuvalnykh ta inshykh spetsialnykh sluzhb na shliakhu yevroatlantychnoi intehratsii Ukrainy (tezy VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf.)*. Kh., № 6. P. 262-264. https://dspace.univd.edu.ua/items/e8e8541b-80eb-40fa-9ae6-c930f13810e9

12. Pivnenko, O. (2023). Profesiinyi standart «Instruktor z fizychnoi pidhotovky i sportu (viiskova sluzhba)» [Professional standard "Physical training and sports instructor (military service)"]. *№ 288 vid 21.04.2023, zatverdzheno Komanduvach NHU*. K. https://register.nqa.gov.ua/profstandart/instruktor-z-fizicnoi-pidgotovki-i-sportu-vijskova-sluzba

13. Samsonov, Yu., Partyko, N., Diachenko, K., Kurylov, M., Kushnarov, B., & Khomenko, A. (2021). Rezultaty doslidno-eksperymentalnoi perevirky pedahohichnykh umov formuvannia hotovnosti maibutnikh ofitseriv do boiovoho zastosuvannia PTRK «FAHOT» iz vykorystanniam zasobiv SFP [The results of the research and experimental verification of the pedagogical conditions for the formation of the readiness of future officers for the combat use of the FAGOT anti-tank missile system with the use of SFP means]. *Viiskova osvita*. K., № 32 (44). P. 136-142. http://dx.doi.org/10.33099/2617-1783/2021-44/231-247

14. Samsonov, Yu.V., Khatsaiuk, O.V., Litvinov, O.V., Viaskov, V.M., Smahin, O.I., & Shabatura, S.O. (2023). Zmistovo-funktsionalna model formuvannia viiskovo-prykladnykh navychok strilby z avtomatychnoi striletskoi zbroi maibutnikh ofitseriv NHU [A content-functional model of the formation of military-applied shooting skills from automatic small arms of future officers of NSU]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. K., № 11 (171). P. 162-168. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2023.11(171).33

15. Samsonov, Yu.V., Markov, O.V., Zabula, O.Ie., Khatsaiuk, O.V., Harbar, Ye.O., Mahmet, T.M., Zadorozhnyi, K.A., & Povar, O.V. (2023). Aprobatsiia pedahohichnykh umov formuvannia hotovnosti maibutnikh ofitseriv NHU do zastosuvannia PTRK «JAVELIN» iz aktsentovanym vykorystanniam zasobiv SFP [Approbation of the pedagogical conditions for the formation of the readiness of future officers of the NSU to use the JAVELIN ATGM with an emphasis on the use of SFT means]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. K., № 3 (161). P. 136-141. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).32

16. Ustilovskyi, R.V., Kryvych, V.V., Anatskyi, R.V., Tomich, L.M., Kapliuk, D.D., Hrom, T.V., & Mazur, V.I. (2024). Sutnisni kharakterystyky formuvannia hotovnosti maibutnikh instruktoriv z fizychnoi pidhotovky i sportu do profesiinoi diialnosti [Essential characteristics of the formation of the readiness of future physical training and sports instructors for professional activity]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. K., № 4 (177). P. 176-182. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).36

17. Khatsaiuk, O.V., Pistriak, P.V., Litvinov, O.V., Samsonova, H.S., & Abdrakhimov, O.F. (2023). Koryhuvannia tekhniky strilby z avtomatychnoi zbroi maibutnikh ofitseriv iz vykorystanniam suchasnykh tekhnichnykh zasobiv navchannia [Correcting the shooting technique of automatic weapons of future officers using modern technical training tools]. Innovative pedagogy. Odesa, 2019. – Issue 62 (2). p. 174-280. https://doi.org/10.32782/2663- 6085/2023/62.2.34

18. Shemchuk, V.A., Kindzer, B.M., Skalski, D.V., Liudovyk, T.V., & Lukin, B.P. (2021). Aprobatsiia pedahohichnoi modeli formuvannia hotovnosti maibutnikh ofitseriv instytutsii sektoru bezpeky i oborony Ukrainy do vykonannia zavdan za pryznachenniam v umovakh vodnoho seredovyshcha [Approbation of the pedagogical model of formation of the readiness of future officers of the institutions of the security and defense sector of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of the aquatic environment]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. Z., № 76 (3). P. 171-177. https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.32

19. Shvets, V.L., Pavlova, Yu.O., & Bodnar, I.R. (2021). Fakhova kompetentnist instruktoriv fizychnoi pidhotovky i sportu orhaniv vnutrishnikh sprav [Professional competence of physical training and sports instructors of internal affairs bodies]. *Ukrainskyi zhurnal medytsyny, biolohii ta sportu*. K., № 3 (31, T. 6). P. 366-373. https://doi.org/ 10.26693/jmbs06.03.366

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.8(181).29
УДК796.071(477)-043.95:355.48(470+571:477)»20»

Марцінковський І. Б.,
кандидат медичних наук, доцент кафедри теоретичних основ олімпійського та професійного спорту
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв)

ВТРАТИ В УКРАЇНСЬКОМУ СПОРТІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У XXI СТОЛІТТІ

Розпочата Російською Федерацією війна проти України триває понад десять років. Українські спортсмени виступили на захист своєї країни. У засобах масової інформації час від часу оприлюднювалися цифри загальних втрат спортсменів у російсько-українській війні, Ця цифра вражаюча і натепер складає 488 загиблих атлетів та тренерів. У дослідженні використані списки загиблих спортсменів з різних інтернет-джерел. Встановлено, що у війні загинули не тільки спортсмени-воїни, але й цивільні та навіть зовсім юні спортсмени. Попри трагічність загальної цифри убитих українських спортсменів, дотепер не робився аналіз втрат за видами спорту. Зроблений аналіз загиблих спортсменів за видами спорту показує, що вони займалися різними видами спорту, а серед них є як досвідчені атлети, які здобували перемоги на всеукраїнських і міжнародних змаганнях, тренери, так і талановита молодь, що була спортивною надією України. Чимало спортсменів за проявлену мужність при захисті країни нагороджені найвищими державними нагородами України.

Ключові слова*: російсько-українська війна, убиті українські спортсмени.*

Igor Martsincovskiy Losses in Ukrainian sports during the Russian-Ukrainian war in the 21st century *The aggression against Ukraine launched by the Russian Federation prompted Ukrainian athletes to defend their country. The Russian-Ukrainian war has been going over ten years. Unfortunately, people are dying, cities are being destroyed, including sports facilities. In mass media, officials from Ukrainian sports from time to time published the figures of the total losses of athletes in the Russian-Ukrainian war. This figure is impressive and now amounts 488 dead athletes and coaches. Despite the tragic nature of the total number of killed Ukrainian athletes, no analysis of losses by sports has been done until now. Lists of deceased athletes from various Internet sources were used in the study. The analysis of the dead athletes by sport shows that among the dead*